

LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISINGUMO MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, Gedimino pr. 30, LT-01104 Vilnius,
tel. (8 5) 266 2984, faks. (8 5) 262 5940, el. p. rastine@tm.lt,
atsisk. sąskaita LT267044060000269484 AB SEB bankas, banko kodas 70440.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188604955

Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijai

2018-06-20 Nr. (1.36)gf 442
Į 2018-06-06 Nr. 1D-2908

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO 281 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO, LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO 120, 121 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR KODEKSO PAPILDYMO 134¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMO PROJEKTO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ KODEKSO 420, 422, 423, 424 IR 427 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO DERINIMO

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, pagal kompetenciją išnagrinėjo Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 2018 m. birželio 6 d. raštu Nr. 1D-2908 pateiktus derinti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 281 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą (toliau – BK projektas), Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 120, 121 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 134¹ straipsniu įstatymo projektą (toliau – BPK projektas) ir Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 420, 422, 423, 424 ir 427 straipsnių pakeitimo įstatymo projektą (toliau – ANK projektas) (toliau kartu – įstatymų projektai).

Įvertinę įstatymų projektų *teisinių pagrindą, tikslą, priemones, galimas pasekmes ir teisės techniką* teikiame šias pastabas ir pasiūlymus.

Dėl BK projekto.

1. BK projekto rengėjai siūlo papildyti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 281 straipsnio 10 dalį (buvusią 9 dalį) ir įtvirtinti nuostatą, jog „laikoma, kad šio straipsnio 7 dalyje numatyta veika padaręs asmuo yra apsvaigęs nuo alkoholio, kai jam nustatytas daugiau negu 1,5 promilės neblaivumas arba kai jis vengia neblaivumo patikrinimo arba vartojo alkoholį po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo“. Lingvistiškai aiškinant siūlomą nuostatą būtų galima daryti išvadą, kad asmuo, vairavęs kelių transporto priemonę arba mokęs praktinio vairavimo, kai jam nustatytas mažiau negu 1,5 promilės neblaivumas, nebūtų laikomas apsvaigusiu nuo alkoholio (nors šiuo atveju jam kiltų administracinė atsakomybė pagal Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso (toliau – ANK) 420 straipsnį už vairavimą *neblaiviam*). Siekiant įstatymo normos aiškumo, logiškumo ir nedviprasmiškumo, siūlome aptariamą nuostatą išdėstyti taip: „Asmuo atsako pagal šio straipsnio 7 dalį, kai jam nustatytas 1,51 ir daugiau promilių neblaivumas arba kai jis vengia neblaivumo patikrinimo arba vartojo alkoholį po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo.“.

2. Abejonių kelia siūlymas BK 281 straipsnį papildyti nauja 9 dalimi ir nustatyti, kad asmuo baudžiamojon atsakomybėn traukiamas už dėl neatsargumo padarytą BK 281 straipsnio 7 dalyje numatytą veiką. Įstatymų projektų aiškinamajame rašte netiksliai nurodoma, kad BK 281 straipsnio 7 dalyje numatyta veika gali būti padaryta tiek tyčia, tiek dėl neatsargumo (dėl nusikalstamo pasitikėjimo ar nusikalstamo nerūpestingumo), t. y. asmuo vartodamas alkoholį ir po to vairuodamas transporto priemonę numato, kad gali atsirasti BK 281 straipsnio 7 dalyje numatytų padarinių, tačiau lengvabūdiškai tikisi, kad jo biologinėse organizmo terpėse bus mažiau negu 1,51 promilės alkoholio. Pastebėtina, kad baudžiamojo įstatymo numatyti padariniai yra neigiamos, žalingos pasekmės, kurios atsiranda padarius baudžiamojo įstatymo uždraustą veiką. Asmens neblaivumas pats savaime nėra baudžiamojo įstatymo uždraustos veikos padarinys; tai yra nusikalstamos veikos padarymo būdas. BK 281 straipsnio 7 dalyje uždrausta nusikalstama veika apibrėžiama „formaliąja“ nusikaltimo sudėtimi ir ji padaroma tiesiogine tyčia (asmuo žino, kad baudžiamasis įstatymas imperatyviai draudžia vairuoti transporto priemones esant neblaiviam, suvokia pavojingą nusikalstamos veikos pobūdį ir vis tiek vairuoja automobilį būdamas apsvaigęs nuo alkoholio), o atsiradę ar galintys atsirasti nusikalstamos veikos padariniai (sukeltas pavojus eismo saugumui ar pan.) yra už baudžiamojo įstatymo ribų. BK 16 straipsnyje neatsargūs nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai apibrėžiami per asmens santykį su BK numatytais nusikalstamos veikos padariniais. Kadangi BK 281 straipsnio 7 dalyje nėra numatyti jokie nusikalstamos veikos padariniai, vadinasi, negali būti kriminalizuojamas jos padarymas dėl neatsargumo. Pažymėtina, kad teismų praktikoje yra pateiktos taisyklės, kaip vertinti tokius gynybos pateikiamus argumentus. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius 2017 m. gruodžio 20 d. nutartimi baudžiamojoje byloje Nr. 2K-392-699/2017 atmetė kasatoriaus argumentus, kad BK 281 straipsnio 7 dalyje numatyta nusikalstama veika nagrinėjamu atveju galėjo būti padaryta neatsargia kaltės forma (kasatorius teigė, kad iš nuteistojo S. G. parodymų matyti, kad „jis atsikėlė pamiegojęs, daugiau alkoholio nevartojo, jautėsi blaivus, todėl sėdo vairuoti, nežinojo ir nejautė, kad jo kraujyje yra daugiau nei 1,5 promilės alkoholio, nes be specialiosios įrangos patikrinti blaivumo negalėjo. Šios aplinkybės nerodo asmens tyčios padaryti nusikalstamą veiką, tačiau rodo nusikalstamą nerūpestingumą“). Teismas pažymėjo, kad Kelių eismo taisyklės draudžia vairuoti transporto priemonę asmenims, neturintiems šios teisės, taip pat neblaiviams, apsvaigusiams nuo psichiką veikiančių medžiagų ar nepasinaudojusiems teisės aktų nustatyto privalomu kasdieniu poilsiu. Taip pat neleidžiama vairuoti susirgus ar pavargus, jeigu dėl to gali kilti pavojus eismo saugumui, duoti transporto priemonę vairuoti asmenims, kurie yra paveikti bent vieno iš pirmiau nurodytų veiksmų arba neturi teisės vairuoti šią transporto priemonę. Vairuodamas transporto priemonę, vairuotojas privalo laikytis vairuotojo pažymėjime nurodytų sąlygų (Kelių eismo taisyklių 14 punktas). Kasaciniame skunde dėstomi pasisakymai, kad nuteistasis, prieš vairuodamas automobilį, jautėsi gerai ar negalėjo žinoti, kad jo apsvaigimas nuo alkoholio yra didesnis nei 1,5 promilės, nėra pagrindas pripažinti, kad nusikalstama veika padaryta dėl neatsargumo. Esant kraujyje tokiui kiekiui alkoholio, asmuo negali jaustis taip, kaip būdamas blaivus ar esant įstatymo leistinam apsvaigimui nuo alkoholio – nuo 0,0 iki 0,4 promilės. Įvertinus tai, kad S. G. Kelių eismo taisyklių reikalavimai, keliami vairuotojams, yra žinomi, tai, kad jam buvo nustatytas vidutinis girtumas, patvirtina, kad jis suvokė, jog yra apsvaigęs, o Kelių eismo taisyklės draudžia tokios būsenos vairuoti transporto priemonę, vis tiek vairavo transporto priemonę, t. y. jo veiksmai buvo tyčiniai. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad pagal nustatytas faktines bylos aplinkybes S. G. baudžiamasis įstatymas – BK 281 straipsnio 7 dalis – pritaikytas tinkamai.

Dėl BPK projekto.

1. Neaiškumą kelia BPK 134¹ straipsnyje siūlomos naujos kardamosios priemonės – apribojimo naudotis specialiąja teise – įgyvendinimo mechanizmas ir jo veiksmingumas. Iš siūlomų formuluočių nėra aišku, ar, paskyrus šią kardomąją priemonę, iš įtariamojo specialioji teisė bus laikinai atimta, ar apie tai bus daromas įrašas atitinkamame registre, o transporto priemonę pakartotinai vairavęs asmuo galės būti traukiamas administracinę atsakomybę pagal ANK 424 straipsnį už transporto priemonių vairavimą neturint tam teisės. Pastebėtina, kad Vidaus reikalų ministerijos parengtame Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 33, 38, 424, 569, 573, 575, 589, 590, 595, 602, 610, 611, 612, 669, 682 ir 686 straipsnių pakeitimo įstatymo projekte (TAIS Nr. 18-2647(3)) vartojama teisės vairuoti sustabdymo formuluočių, o ne apribojimo naudotis asmeniui suteikta teise formuluočių. Be to, paskyrus BPK 134¹ straipsnyje siūlomą naują kardomąją priemonę asmeniui, be kita ko, būtų uždrausta įgyti specialiąją teisę. Tačiau ši nuostata nėra suderinta su Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymo 22 straipsnio nuostatomis.

2. Manytina, kad priėmus BPK pakeitimus turėtų atitinkamai būti keičiamos Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2015 m. gruodžio 1 d. įsakymu Nr. I-306 „Dėl rekomendacijų dėl kardomųjų priemonių, išskyrus suėmimą, skyrimo ikiteisminio tyrimo metu tvarkos ir nustatytų sąlygų laikymosi kontrolės patvirtinimo“ patvirtintos rekomendacijos dėl kardomųjų priemonių, išskyrus suėmimą, skyrimo ikiteisminio tyrimo metu tvarkos ir nustatytų sąlygų laikymosi kontrolės. Siūlytina atitinkamai pakoreguoti įstatymų projektų aiškinamojo rašto 11 punktą ir (ar) papildyti įstatymo projektą pasiūlymu Lietuvos Respublikos generaliniam prokurorui parengti šių rekomendacijų pakeitimus.

Dėl ANK projekto.

Dėl derinti pateikto ANK projekto pastabų ir pasiūlymų neturime, tačiau analizuojant ir vertinant keičiamų ANK straipsnių nuostatas identifikuotas tam tikrų administracinių nusižengimų sunkumo ir atsakomybės už juos neproporcingumas.

ANK 420 straipsnio 3 dalyje nustatyta administracinė atsakomybė už šio straipsnio 1 dalyje (*transporto priemonių vairavimas vienu metu ar paeiliui padarant kelis grėsmę eismo saugumui keliančius eismo taisyklių pažeidimus, lenkimas vietose, kuriose pagal Kelių eismo taisyklės draudžiama lenkti, vairavimas neteisėtai organizuotose transporto priemonių lenktynėse, pavojingą situaciją sukėlęs (t. y. privertęs kitus eismo dalyvius staigiai keisti judėjimo greitį, kryptį arba imtis kitokių veiksmų savo ar kitų žmonių saugumui užtikrinti) Kelių eismo taisyklių pažeidimas, tokią pat pavojingą situaciją sukėlęs įvažiavimas į priešpriešinio eismo juostą pažeidžiant Kelių eismo taisyklių reikalavimus*) nurodytus veiksmus, padarytus neblaivaus (nustatytas lengvas neblaivumas (daugiau negu 0,4 promilės, bet ne daugiau negu 1,5 promilės) arba apsvaigusio nuo narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų asmens, taip pat vengusio apsvaigimo patikrinimo arba narkotinės, psichotropinės ar kitos psichiką veikiančias medžiagas vartojusio iki patikrinimo asmens (čia ir toliau rašte pateikiamos ANK nuostatos, atsižvelgus į ANK projekte siūlomas pakeitimus). Toks administracinis nusižengimas užtraukia baudą vairuotojams **nuo šešių šimtų iki aštuonių šimtų penkiasdešimt eurų**.

ANK 420 straipsnio 4 dalyje nustatyta administracinė atsakomybė už šio straipsnio 2 dalyje (*chuliganiškas vairavimas, t. y. pavojų eismo saugumui arba savo ar kitų žmonių saugumui keliantis Kelių eismo taisyklių pažeidimas dėl chuliganiškų paskatų*) numatytus veiksmus, padarytus neblaivaus (nustatytas lengvas neblaivumas (daugiau negu 0,4 promilės, bet ne daugiau negu 1,5

veikiančias medžiagas vartojusio iki patikrinimo asmens. Toks administracinis nusižengimas užtraukia baudą vairuotojams **nuo aštuonių šimtų penkiasdešimt iki vieno tūkstančio dviejų šimtų eurų.**

Pagal ANK 422 straipsnio 7 dalį atsako asmuo, kuris vengė apsvaigimo nuo narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų patikrinimo arba vartojo narkotines, psichotropines ar kitas psichiką veikiančias medžiagas iki patikrinimo. Šis administracinis nusižengimas užtraukia baudą vairuotojams **nuo vieno tūkstančio iki dviejų tūkstančių eurų.**

Vertinant šias ANK nuostatas, pastebėtina, kad ANK 420 straipsnio 3 ir 4 dalyse nustatyti administraciniai nusižengimai yra daug pavojingesni (asmuo ne tik vengia apsvaigimo patikrinimo arba narkotines, psichotropines ar kitas psichiką veikiančias medžiagas vartoja iki patikrinimo, bet dar ir pavojingai ar chuliganiškai vairuoja arba pažeidžia Kelių eismo taisyklėse nustatytą draudimą lenkti ar įvažiuoti į priešpriešinio eismo juostą) nei ANK 422 straipsnio 7 dalyje nustatytas administracinis nusižengimas, tačiau administracinė atsakomybė, išreikšta administracine nuobauda – bauda už pavojingą ar chuliganišką vairavimą arba Kelių eismo taisyklėse nustatyto draudimo lenkti ar įvažiuoti į priešpriešinio eismo juostą pažeidimą, kai tai darė asmuo, kuris vengė apsvaigimo patikrinimo arba narkotines, psichotropines ar kitas psichiką veikiančias medžiagas vartojo iki patikrinimo yra ženkliai švelnesnė (pagal ANK 420 straipsnio 3 dalį 600–850 eurų, pagal ANK 420 straipsnio 4 dalį 850–1200 eurų), nei už apsvaigimo nuo narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų patikrinimo vengimą arba narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimą iki patikrinimo, kai nėra jokių kitų veiką kvalifikuojančių požymių (pagal ANK 422 straipsnio 7 dalį 1000–2000 eurų).

Siūlytina atsižvelgti į šiuos pastebėjimus ir įvertinti administracinės atsakomybės už ANK 420 straipsnio 3 ir 4 dalyse ir 422 straipsnio 7 dalyje nustatytus administracinius nusižengimus neproporcingumą. Manytina, kad būtų tikslinga administracinę atsakomybę už apsvaigimo nuo narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų patikrinimo vengimą arba narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimą iki patikrinimo nustatyti tik ANK 422 straipsnio 7 dalyje. Asmenų, vairavusių pavojingai ar chuliganiškai arba pažeidusių Kelių eismo taisyklėse nustatytą draudimą lenkti ar įvažiuoti į priešpriešinio eismo juostą ir vengusių apsvaigimo nuo narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų patikrinimo arba vartojusių narkotines, psichotropines ar kitas psichiką veikiančias medžiagas iki patikrinimo veiką būtų galima kvalifikuoti pagal ANK 420 straipsnio atitinkamas dalis ir pagal 422 straipsnio 7 dalį. Manytume, kad taip būtų užtikrintas proporcingumo ir teisingumo principų įgyvendinimas administracinėje teisenoje.

Teisingumo viceministras

Eugenijus Šuliokas

Sonata Gendvilaitė, (8 5) 266 2950, el. p. sonata.gendvilaite@tm.lt

Aistė Pupinytė, (8 5) 2662903, el. p. a.pupinyte@tm.lt

Originalas nebus siunčiamas